

RAKVERE LINNA KOOLID KUNAGI

Uus koolisügis peaks tooma veidi muutunud kooli veel uusi tuuli. Arusaamise juures, et õpetus ei pea mitte ühe mälli järgi käima. Oma otsimisel tasuks vahest tagasi vaadata.

ODETTE KIRSI kirjutus annab ülevaate Rakvere koolidest Eesti Vabariigi aastail.

ALGHARIDUS

Eesti Vabariigis kehtestati 1930. a. kohustuslik kuueklassiline emakeelne algharidus.

Rakveres oli kolm kuueklassilist algkooli. Neid pidas ülal kohalik omavalitsus. Peale nende tegutsesid veel väikesed eraalgkoolid (O. Gersti kool Laada tänavas, Vene Heategeva Seltsi Algkool), millele linnavalitsus andis kuigipalju rahalist toetust.

Koolikohustuse alla kuulusid algul 8—16, hiljem 7—14-aastased lapsed. Koolikohustuse täitmisega oli — eriti kahekümneandil aastail — raskusi. Üldine majanduslik madalseis pärast sõdu ja revolutsioone mõjutas oluliselt rahva elatusaset. 1930. aastail olukord paranes. Kui lugeda tollaseid koolide aruandeid, näiteks 1937/38. õppeaastal, siis olid peamised õpilaste puudumise põhjused: haigus 83%, kodusid olud 7%, vaesus 7,2%. Linn andis vaesematele õpilastele toetust tasuta jalanõude, riiete ja toidu näol.

1937/38. õppeaastal käis linna 799 koolikohustuslikust lapsest koolis 787.

Rakvere Linna I Algkool tegutses kuni 1929. a. Rohuaia—Aleksandri (Lauristini) tänava nurgal ühekorruselises puumajas. 1929. a. sügisel koliti oma uude majja Tööstuse (Barbaruse) tänavas. Sellest kujunes peagi linna suurim algkool. 1937/38. õppeaastal ulatus õpilaste arv 380. Kooli juhatas Martin Jensen-Olvet.

Linna II Algkool (Tartu tänava alguses) kasvas välja hariduseltsi koolist. Hoones, mis ehitatud Stroinovski eragümnaasiumi jaoks, tehti 1936. a. suuremaid ümber- ja juurdeehitusi. Juurde saadi kaks klassiruumi, kojamehe korter, näitelava, hoovipoolne garderoob ja koridor. 1937/38. õppeaastal õppis koolis 245 õpilast. Juhatajaks oli Peeter Raudsepp. Sellest siis ka kooli rahvapärane nimi «Peetri ülikool».

Linna III Algkool (vana kreisi- ja linnakooli järglane) asus Pikk tn. 40. Seegi vana, XVIII sajandi lõpust pärit ja möödunud sajandil kahekorruseliseks saanud kivimaja ehitati Eesti Vabariigi lõpu-aastail põhjalikult ümber. Siin oli 1937/38. õppeaastal õpilaste arv 223. Kooli juhatas Johan Andreson.

KESKHARIDUS

Rakveres oli Eesti Vabariigi päevil päris mitu üldhariduslikku keskkõppeasutust.

1912. aastal asutatud meesgümnaasium kandis siis kahte nime: Viru Maakonna Reaalgümnaasium (kuni 1923. a.) ja Rakvere Poeglaste Gümnaasium (kuni 1931. a.).

Linna naisgümnaasium, mis loodi 1917. a., muudeti 1924. a. ühisingümnaasiumiks.

1931. aastal liideti need kaks kooli Rakvere Ühisingümnaasiumiks. Sellel oli 10 klassi reaalka ja humanitaarharus (algul kaks aastat ka veel majapidamisharu).

1934. aasta kooliseadusega muudeti keskhariduse korraldust. Algkooli ja gümnaasiumi vahele loodi n.-õ. vaheaste — viieaastane progümnaasium, kuhu sai astuda pärast IV klassi lõpetamist, kolmeaastasest reaalkooli aga pärast VI klassi lõpetamist. Rakveres muutus senine ühisingümnaasiumi struktuur alates 1936/37. õppeaastast. Samast aastast valiti senise matemaatikust direktori Martin Madise asemele uueks direktoriks filoloog Harald Jänes.

1937/38. õppeaastal töötas koolis 24 õpetajat, neist 15 meest ja 9 naist. Õpilasi oli samal ajal 409, neist 238 poissi ja 171 tüdrukut.

Kõrvuti nn. avaliku gümnaasiumiga tegutsesid Rakveres ka eragümnaasiumid.

Saksa Eraühisreaalgümnaasium kasvas välja siin juba möödunud sajandist tegutsenud saksa algkoolist. 1931. aastal sai saksa gümnaasium endale uue hoone (praegu polikliinik). Kool lõpetas tegevuse sakslaste ümberasumisel Saksamaale 1930. aastate teisel poolel.

kooliraha. Nii oli tasuta õppijate protsent 1931/32. õppeaastal 20, 1936/37. õppeaastal 19.

Parimatele vanemate klasside õpilastele maksid haridusministeerium ja linnavalitsus stipendiumi. 1936/37. õppeaastal sai Rakvere gümnaasiumis stipendiumi 8 õpilast. Linnavalitsuse stipendiumid olid nimelised kindral Undi nimeline, 12. jaanuari nimeline, 24. veebruari nimeline ja hiljem ka Jakob Liivi nimeline stipendium.

Erinevusi oli õppeainetes. Vabatahtliku õppeainena oli progümnaasiumis usuõpetus. Kui kord nädalas toimus kooli saalis palvus, pidid sellest osa võtma ainult usuõpetust õppivad õpilased.

Kaks tundi nädalas loeti vanemates klassides filosoofiat. Võõrkeeltest õpetati inglise, saksa ja ladina keelt. Reaalkoolis ja progümnaasiumis olid tervishoiutunnid, gümnaasiumis tütarlastel kodundus, poisid said riigikaitsele ettevalmistuse.

Et kool töötas ühes vahetuses, oli koolitundide algus hommikul kell 9. Öhtupoolikuti tegutsesid koolimajas mitmed õpilasringid (naturalistid, spordiring, kirjan- dusring, orkester jne.).

Kindel kord oli õppematkade ja ekskursioonide korraldamisel. Kui esimestes klassides võidi käia Rakvere lähemas ümbruses, ka Ida-Virumaal, Harju- ja Tartumaal, siis Tallinn, Tartu, Viljandi ja Pärnu olid ette nähtud progümnaasiumi V klassis. Gümnaasiumiõpilastel lubati minna ekskursioonile Lõuna-Eestisse ja Saaremaale, aga ka Soome, Lätisse ja Rootsi.

Progümnaasiumis ja reaalkoolis olid klassijuhatajatundides ette nähtud teemade seas ka sellised: kokkuhoid ja eelarve isiklikus elus; oma kooli ajalugu; lõbu, tants, suitsetamine, alkohol, karskus; viisakusest ja taktist; käitumine seltskonnas, haritlaste ülesanded seltskonnas, rahvusküsimus; hõimurahvad; väliseestlased; tarvitage kodumaa saadusi jne.

V KUTSEHARIDUS

anim Rakvere kool, mis andis oma lõpetajaile kutse, oli õpetajate seminar (asutatud 1912). 1915. aastast alates töötas seminar uutes, 1913—1915 ehitatud hoonetes, mida peetakse Tsaarivenemaa kõige eeskujulikumaks kooliansamblikuks.

Kool valmistas ette algkooliõpetajaid ja oli algusest peale riigi täielikul ülalpidamisel. Seminar töötas Rakveres kuni 1932. a., mil ta likvideeriti. Seminari juhatas Voldemar Raam.

1922. a. asutatud Virumaa Täienduskool valmistas ette kantseleiametnikke, ühis- ja oma-valitsustegelasi. Kool oli kaheaastane, sinna võis astuda pärast 6 klassi lõpetamist. Oma eksisteerimise jooksul sai täienduskoolis lõputunnistuse 350 õpilast. Kool lõpetas tegevuse 1937. a., mil rajati Rakvere Kaubanduskool. Veel samal aastal sai viimasest kaubanduskeskkool. Esimesel õppeaastal asusid seal õppi-

ma 31 poissi ja 18 tüdrukut. Kui ühisgümnaasium kolis 1938. a. sügisel oma uude hoonesse, jäi vana maja Pikk 29 kaubanduskeskkoolile.

Rakvere Naiskutsekoolile pandi alus 1927. a. Algul tuli töötada Tartu tänavas Nei majas ja endises liimivabrikus. Kui 1929. a. valmis I algkooli hoone, leidis ka naiskutsekool endale seal ruumid. 1931. a. koliti Posti tänavale koolimajja. Naiskutsekoolis õpetati käsitööd ja rõivaõmblust, hiljem oli ka majapidamisklass. 1938. a. avati kangakudumise eriklass.

Veel tegutses Rakveres Tööstusõpilaste Kool, kus said õhtuti oma kutsealaseid ja muid teadmisi täiendada töötavad noored. Algul pidas kooli ülal Virumaa Töösturite Ühing, hiljem linnavalitsus. Kool oli kolmeaastane, ruumid leidis ta III algkooli majas. 1937/38. õppeaastal õppisid seal 121 poissi ja 42 tüdrukut.

Õppimine kutsekoolides (peale seminari) oli tasuta.

Zeeh Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi (Pikk tn. 35) eelkäijaks oli 1858. aastal rajatud II järgu tütarlastekool. Gümnaasiumiks sai ta 1920. aastal, mil koolis õppis 168 tütarlast. Kooli juhatas Eleonore Dahlmann. Ülalpidamist saadi õppemaksudest, toetust andsid ka Haridusministeerium, linna- ja maavalitsus. Veel andis abi «Zeeh Asutuse Toetajate Selts».

Kokku oli Rakvere koolides 1938. a. 180 õpetajat (mehi 94, naisi 86) ja 1964 õpilast (939 poissi, 1024 tüdrukut). Linnaelanike arv oli samal ajal veidi üle 10000.

Mõningatest erinevustest Eesti Vabariigi aegses gümnaasiumis ja praeguses keskkoolis.

Õppimine gümnaasiumis (ka progümnaasiumis ja reaalkoolis) oli tasuta. 15% õpilastest oli vastava seaduse alusel õppemaksust vabastatud. Peale selle maksis kooli hoolekogu veel osa vanemate ja tublimate õpilaste eest

Samu teemasid käsitleti ka gümnaasiumis, ent põhjalikumalt ja uuel tasandil. Uute teemade na tulid juurde ülikool ja üliõpilaselu; kodu, korter ja korterisisustus; perekonnapeod; elu eesmärgid ja elu sisustamine; maailmavaatelised küsimused.

Koolielu suurim ja pidulikum üritus oli jõuluõhtu.

Vahest ehk kõige olulisem eripära kahe süsteemi koolide vahel oli see, et ei õpetaja töö ega kooli hindamisel polnud oluline õppeedukuse protsent. **Kooli hinnati tema lõpetanute taseme järgi**, selle järgi, kuidas nad oma edaspidises elus, töös või kõrgkooli õpinguis hakkama said. Seepärast oli ka gümnaasiumis (ehkki õppimine oli seal tasuta) nii järeleeksameid kui ka klassikursuse kordamist. Rakvere Ühisgümnaasiumis lõpetas kevadel klassikursuse 1931/32. õppeaastal 77% õpilastest, 1936/37. õppeaastal 79% õpilastest. Järeleeksameid oli kõige enam võõrkeeltes, matemaatikas, emakeeles, aga ka ajaloo, maateaduses, loodusteaduses.

Ja veel — oluline oli ka see, et õpikud võis aineõpetaja ise valida, valiku kinnitas õppenõukogu. «See tagab, et koolis tarvitatakse parimaid õpperaamatuid omal alal,» väitis kooli direktor Harald Jänes. Ju siis oli, mille seast valida.

□ Rakvere linna omaaegne suurim algkool.